

DOI 10.24144/2077-6594.4.1.2022.277062
УДК 616.98:578.828.6-036.2:616-055.1

Служинська М.Б., Остап'юк Л.Р.

Соціально-психологічні характеристики чоловіків, що мають секс з чоловіками

Львівський обласний інформаційно-аналітичний центр
медичної статистики, м. Львів, Україна

Sluzhinska M.B., Ostapyuk L.R.

Socio-psychological characteristics of men who have sex with male persons

Lviv regional information and analytical center
of medical statistics, Lviv, Ukraine

mssluzhynska@gmail.com, lesya_ost@ukr.net

Вступ

В Україні спостерігається друга за величиною епідемія ВІЛ-інфекції у Східній Європі та Центральній Азії. ВІЛ-інфекція залишається однією з найважливіших проблем громадського здоров'я в Україні [1,2].

На даний час одним з пріоритетів в подоланні епідемії ВІЛ-інфекції є раннє призначення АРТ представникам уразливих груп, зокрема серед чоловіків, які мають секс з чоловіками [3-5].

Метою роботи є дослідження та оцінка соціально-психологічного портрету чоловіків, які мають секс з чоловіками.

Матеріали та методи

Матеріалом дослідження були результати проведеного анкетування 200 осіб – чоловіків, що мають секс з чоловіками (ЧСЧ) у Львівській та Донецькій областях України. З них 121 (60,5%) були жителями Львова та Львівської області, 76 (38,5%) мешкали в Донецьку та Донецькій області. З пацієнтів (1,5%) були з інших регіонів України. В ході дослідження було використано наступні методи дослідження: соціологічний, медико-статистичний, структурно-логічного аналізу, бібліосемантичний.

Результати дослідження та їх обговорення

Проведено аналіз характеристик ЧСЧ (жителів Львівської та Донецької областей) на основі спеціально розробленої анкети шляхом анонімного опитування осіб. Встановлено, що переважна більшість опитаних осіб були у віковій групі 35-44 роки – 61 особа (30,5%). Також велика кількість ЧСЧ були у віковій групі 25-34 роки – 55 осіб (27,5%). Дещо менше осіб були віком 18-24 роки – 50 (25,0%). Найменшу кількість представників дослідженої групи становили особи старше 45 років – 34 чоловіків (17,0%). Як вже було згадано вище, 121(60,5%) були жителями Львова та Львівської області, 76 (38,5%) мешкали в Донецьку та Донецькій області. З пацієнтів (1,5%) були з інших регіонів України. В цілому, більшість

пацієнтів були мешканцями великих міст – 161 (80,5%), 32 (16,0%) жили в приміському поселенні (менше 30км від великих міст) і 7 (3,5%) проживали в сільській місцевості (більше 30 км від великих міст). При аналізі сімейного становища чоловіків, що взяли участь у дослідженні, встановлено, що переважна більшість з них – 149 осіб (74,5%) були неодруженими. Також 29 осіб (14,5%) зазначили, що проживають разом зі своїм партнером, як одружені. 10 ЧСЧ (5,0%) були офіційно одружені, при цьому з них 6 проживало разом зі своїми дружинами, а 4 проживали окремо. 12 (6,0%) чоловіків були розлученими. При аналізі рівня освіти чоловіків, які були включені в дослідження, було встановлено, що переважна більшість з них мали вищу освіту – 112 осіб (56,0%). При цьому 5 осіб (2,5%) мали науковий ступінь. Середню спеціальну освіту (технікум, коледж) мали 54 осіб (27,0%), а 29 осіб (14,5%) мали середню освіту. Разом з тим, незважаючи на те, що більшість осіб мали вищу освіту, лише 6 (3,0%) вказали, що повністю задоволені своїм матеріальним становищем і можуть здійснити будь-які дорогі покупки (в тому числі нерухомість та автомобіль) в будь-який час. 59 осіб (29,5%) зазначили, що їм вистачає коштів на харчування і необхідні одяг, взуття, дорогі покупки, але для купівлі квартири чи авто їм потрібно накопичувати або позичати кошти. Найбільша кількість опитаних – 135 осіб (67,5%) відзначили, що їм вистачає коштів на продукти харчування, одяг і взуття, а для купівлі техніки та меблів їм потрібно накопичувати або позичати кошти. Загалом, 38 ЧСЧ (19%) в рамках проведених досліджень відзначили, що вони повністю незадоволені своїм матеріальним становищем, 46 (23,0%) відзначили, що вони скоріше незадоволені своїм матеріальним становищем. Найбільша кількість осіб – 74 (37,0%) вказали, що в рівній мірі, а 36 осіб (18,0%) відзначили, що скоріше задоволені своїм матеріальним становищем. Майже половина опитаних чоловіків відзначили, що проживають самі вдома – 93 (46,5%). Ще 58 (29,0%) ЧСЧ вказали, що проживають разом зі своїм партнером. Майже п'ята частина опитаних осіб – 39 осіб (19,5%) вказали, що проживають разом із своїми батьками чи одним із батьків. Ще 6 (3,0%) ЧСЧ проживають разом з офіційними дружинами. Також ще 1 чоловік (0,5%) із досліджуваної групи проживає з сусідами

по кімнаті, також по 1 (0,5%) – з братом, з родичами, та друзями, відповідно. При опитуванні щодо наявності постійного статевого партнера більшість опитаних ЧСЧ – 104 (52,0%) вказали, що мають постійного статевого партнера, без випадкових. Ще 34 (17,0%) осіб вказали, що мають постійного статевого партнера, а також випадкових партнерів. 36 (18,0%) відзначили, що мають лише випадкових партнерів. А 26 осіб (13,0%) відзначили, що не мають партнера.

Враховуючи той факт, що чоловіки з групи ЧСЧ становлять групу ризику щодо інфікування ВІЛ, нам цікаво було вивчити інформацію щодо обстеження на ВІЛ на ВІЛ-статусу досліджуваної групи. Більша половина осіб – 109 (54,5%) проходили тест на ВІЛ протягом останнього року, 81 особа (40,5%) проходили тест на ВІЛ більше, ніж 1 рік тому. В той же час досить насторожує той факт, що 10 осіб (5,0%) жодного разу в житті не проходили тест на ВІЛ. Отримані результати свідчать, що з однієї сторони, у Львівській та Донецькій областях України є ефективні програми щодо профілактики інфікування ВІЛ, але з другого боку їх ефективність треба ще покращувати, оскільки 5% осіб з досліджуваної групи жодного разу в житті не проходили тест на ВІЛ. Тому 5% серед осіб з нашої вибірки для дослідження не знають який у них ВІЛ-статус. В той же час 117 (58,5%) осіб відзначили, що у них є ВІЛ-негативний статус, а 73 (36,5%) вказали, що у них є ВІЛ-позитивний статус. Також насторожує і той факт, що майже четверта частина опитаних ЧСЧ – 47 (23,5%) не знають який ВІЛ-статус у їх партнера. Це свідчить про те, що існують табу щодо спілкування на цю тему у частини представників ЧСЧ, тому ефективність профілактичних програм потрібно підвищувати. Доцільними є робота психологів і соціальних працівників, проведення ефективного мотиваційного консультування та підвищення обізнаності ЧСЧ щодо цієї важливої теми. Разом з тим, більшість – 132 (66,0%) ЧСЧ знають який ВІЛ-статус у їх партнерів. 4 осіб (7,0%) вказали, що зараз без партнера, 5 (2,5%) осіб не має постійного партнера. 1 чоловік (0,5%) відзначив, що він тимчасово один. 12 осіб (6,0%) вказали, що хворіли на вірусні гепатити, а 188 (94,0%) – що не хворіли на них. При опитуванні пацієнтів щодо обстеження на ПСШ встановлено, що 128 пацієнтів (64,0%) не хворіли на ПСШ, 19 осіб (9,5%) ніколи не проходили обстеження на ПСШ. 8 ЧСЧ (4,0%) повідомили, що хворіли на гонорею, 7 (3,5%) – на ВІЛ і сифіліс, 5 (2,5%) – на хламідіоз, 3 (1,5%) – на ВІЛ і гонорею, 3 (1,5%) – на сифіліс, 1(0,5%) – на гонорею і трихомоніаз, 1(0,5%) – на сифіліс, хламідіоз і ВІЛ, 1 (0,5%) – на трихомоніаз. Як ми вже відзначали, у 117 осіб (58,5%) був ВІЛ-негативний статус. У відповідь на запитання про доконтактну профілактику (ДКП) серед усіх 200 досліджуваних ЧСЧ 24 (12,0% серед усіх пацієнтів та 20,5% серед ВІЛ-негативних) отримують ДКП. 111 (55,5%) повідомили, що у них є інформація про ДКП, але вони не вважають, що їм потрібно її приймати. 31 ЧСЧ (15,5%) відзначили, що не мають факторів ризику щодо інфікування ВІЛ. В той же час 20 осіб (10,0%) повідомили, що не знають, що таке ДКП, а ще 14 осіб (7,0%) відзначили, що не знають. Де можна отримати

ДКП. Це свідчить про необхідність посилення профілактичних програм щодо підвищення обізнаності уразливих груп щодо цього ефективного методу профілактики ВІЛ.

Як вже було зазначено вище, 73 осіб серед опитаних 200 ЧСЧ мають ВІЛ-позитивний статус. Шляхом анкетування також встановлено, що 67 осіб із 73 ВІЛ-позитивних (91,8%) отримують антиретровірусну терапію (АРТ), а решті 6(8,2%) її не отримують. При цьому 4 пацієнтів відзначили, що їм рекомендували прийом АРТ, але вони не вважають, що їм потрібно її приймати. Також із загальної вибірки 200 осіб 6 пацієнтів не знають який у них ВІЛ-статус, а 5 (2,5%) осіб не знають що таке АРТ. Це свідчить про необхідність подальшого розширення профілактичних програм щодо уразливих груп, зокрема ЧСЧ. Адже ЧСЧ є однією з ключових груп щодо інфікування ВІЛ і підвищення їх обізнаності по даному питанню є важливим аспектом зниження поширеності ВІЛ серед цієї досить закритої ключової групи. Разом з тим, досить позитивним є той факт, що із 67 осіб, які отримують АРТ, 60 (89,5%) мають рівень вірусного навантаження менше 20 копій РНК/мл. Це свідчить про те, що при проведенні ефективного консультування по прихильності до АРТ, пацієнти ЧСЧ є пацієнтами з високою прихильністю до лікування, що суттєво знижує ризик передачі ВІЛ статевим шляхом до їх партнерів. 7 осіб із 67 (10,4%) зазначили, що у них рівень вірусного навантаження більше 1000 копій РНК/мл. Тут може бути дві можливі причини: недавній початок АРТ або низька прихильність до лікування. Разом з тим 57 чоловік серед усіх опитаних (28,5%) не знають взагалі що таке вірусне навантаження. Тому це свідчить про те, що профілактичні програми у Львівській та Донецькій областях України працюють і є досить ефективними, але ще є достатньо можливостей для покращення наявних результатів. При постановці запитань щодо постконтактної профілактики (ПКП) більше чверті опитаних – 54 (27,0%) відзначили, що в них недостатньо інформації на цю тему. Ще 49 (24,5%) осіб вказали, що для них ПКП є доступна, 18 (9,0%) відзначили, що для них ПКП є недоступна. А 79 осіб (39,5%) відзначили, що їх ця тема не стосується і не цікавить. При оцінці якості медичної допомоги в період пандемії COVID-19 122 (61,0%) відзначили, що на їх думку якість медичної допомоги не змінилася. 56 пацієнтів (28,0%) відзначили, що якість медичної допомоги погіршилася. Лише 1 пацієнт (0,5%) вказав, що якість медичної допомоги покращилася.

Також цікавою є отримана інформація щодо інформування пацієнтами ЧСЧ свого оточення про свою сексуальну орієнтацію. Найбільша кількість осіб – 39 (19,5%) відзначили, що про їх сексуальну орієнтацію знає лише їх партнер. 31 (15,5%) серед опитаних повідомили, що про це знають їхні друзі. 14 (7,0%) осіб вказали, що про їх орієнтацію знають батьки і ще 12 (6,0%) – що знають близькі родичі. 17 осіб (8,5%) відзначили, що про їх орієнтацію знають батьки і партнер, батьки, близькі родичі і друзі – 2 осіб (1,0%), батьки і друзі – 4 осіб (2,0%), близькі родичі і друзі – 7 осіб (3,5%), друзі та колеги по роботі – 4 осіб (2,0%), близькі родичі, друзі, колеги по роботі – 2 осіб

(1,0%), колеги по роботі – 1 ЧСЧ (0,5%), друзі, колеги по роботі, сусіди – 2 осіб (1,0%). 60 опитаних (30,0%) вказали інші варіанти. 5 осіб (2,5%) вказали, що ніхто не знає про їх ВІЛ-позитивний статус. Отримана інформація свідчить, що ЧСЧ є досить закритою групою, які неохоче повідомляють інформацію про свою сексуальну орієнтацію. На це є ряд серйозних причин. Адже під час проведення анкетування третина пацієнтів – 64 осіб (32,0%) повідомили, що у них були випадки стигми, дискримінації, боулінгу через їх сексуальну орієнтацію. Тому вони повідомляють цю інформацію лише людям, з якими у них є довірені стосунки і вони не будуть поширювати цю інформацію та повідомляти стороннім особам. Тому психологічний стан ЧСЧ не завжди є стабільний. У багатьох із них в душі є страх несприйняття чи осудження їх їхнім оточенням через їхню сексуальну орієнтацію.

Під час оцінки психологічного стану пацієнтів ЧСЧ з'ясовано, що майже в половині з них – 92 (46,0%) було зниження інтересу чи відчуття задоволення від виконання справ протягом кількох днів, у 18 (9,0%) такі відчуття є більше половини часу, а у 8 (4,0%) – майже щодня. Разом з тим 82 (41,0%) відзначили, що у них ніколи не було зниження інтересу до життя та відчуття задоволення від виконання справ. Також 75 осіб (37,5%) відзначили, що у них ніколи немає пригніченого настрою. Разом з тим половина пацієнтів – 100 (50,0%) зазначили, що у них по кілька днів буває пригнічений настрій. Разом з тим 21 пацієнт (10,5%) відзначив, що відчуття пригнічення та безнадії буває більшу половину часу, а у 4 осіб (2,0%) – майже щодня. Труднощі із засинанням, поверхневий сон або надмірну сонливість мали 80 осіб (40,0%). У 14 осіб (7,0%) таке відчуття було більше половини часу, а у 9 (4,5%) – майже щодня. В той же час у 97 осіб (48,5%) подібних скарг не було. Відчуття втоми або зниження енергії протягом кількох днів турбувало 110 опитаних ЧСЧ (55,0%). У 21 пацієнта (10,5%) такі скарги бувають більшу половину часу, а у 8 (4,0%) – майже щодня. В той же час 61 особа (30,5%) відзначила, що у них подібних скарг немає взагалі.

Проблем з апетитом та переїданням не було у 117 (58,5%) осіб. Протягом кількох днів такі скарги були у 70 осіб (35,0%), ще у 9 осіб (4,5%) – більшу половину часу, а у 4 (2,0%) – майже щодня. Дуже насторожує також і той

факт, що 6 осіб (3,0%) протягом більшої половини часу є негативне відчуття до себе (що вони невдахи, «підвели» свою сім'ю і себе), в той же час у 4 осіб (2,0%) таке відчуття є щодня. У 38 пацієнтів (19,0%) таке відчуття виникало протягом кількох днів, але у 152 осіб (76,0%) такого відчуття не було взагалі. Також більшість пацієнтів – 141 (70,5%) ніколи не мали труднощів із концентрацією уваги (наприклад під час читання газети чи перегляду телевізора). В той же час у 51 ЧСЧ (25,5%) таке відчуття було протягом кількох днів. У 6 пацієнтів (3,0%) таке відчуття турбувало більшу половину часу, а у 2 (1,0%) воно було майже щодня. Також у більшості пацієнтів (89,0%) не було сповільнення рухів чи надмірної метушливості. У 18 осіб (9,0%) такі скарги виникали протягом кількох днів. У 3 осіб (1,5%) – більшу половину часу і у 1 (0,5%) – майже щодня. У більшості опитаних ЧСЧ – 184 (92,0%) ніколи не було суїцидальних думок. У 12 осіб (6,0%) такі думки виникали протягом кількох днів, у 1 чоловіка (0,05%) – протягом більшої половини часу і у 3 (1,5%) – майже щодня.

У більшості пацієнтів – 128 (64,0%) ніколи не було роздратованості, хвилювання або відчуття, що вони «на межі», у 59 осіб (29,5%) таке відчуття виникало кілька днів, у 8 (4,0%) воно було в більшу половину часу, а у 5 (2,5%) – майже щодня. Також у більшості пацієнтів – 141 (70,5%) ніколи не було відчуття постійного некерованого хвилювання, у 47 (23,5%) таке відчуття було кілька днів, у 8 (4,0%) – більшу половину часу, а у 4 (2,0%) – майже щодня.

Перспективи подальших досліджень пов'язані із вивченням ризикованої поведінки чоловіків, що мають секс з чоловіками по відношенню до ВІЛ-інфікування.

Висновки

Отримана при проведенні дослідження інформація вказує на те, що чоловіки, що мають секс з чоловіками є закритою групою для спілкування. Вони мають низький рівень інформованості із проблем ВІЛ/СНІДу і являються цільовою групою-містком поширення ВІЛ-інфекції.

Необхідним є посилення профілактичної роботи та забезпечення їх мотивованого консультування з питань профілактики ВІЛ-інфікування.

Література

1. Епідемія ВІЛ серед уразливих груп в Україні: огляд вторинних даних/ А. Бойко, М. ДіКарло, О. Дорошенко, О. Морозова, Л. Шербурн. – Київ, 2013. – 96 с. – http://respond.org.ua/files/attachments/Secondary%20data%20review_Ukr_21-06-13.pdf.
2. Звіт про результати моніторингу та оцінки ефективності заходів, спрямованих на запобігання поширенню епідемії ВІЛ-інфекції за 2011-2012 роки / Н.М. Нізова, І.В. Кузін, І.В. Піголенко, В.А. Марциновська, Я. Соболева, Л.В. Бочкова, О. Жигінас. – Київ, 2013. – 128 с.
3. Чоловіки, які мають секс з чоловіками: Портрет зрілої та старшої групи (35+) / М. Касянчук, М. Корнілова, О. Трофименко, М. Варбан; Альянс громадського здоров'я. – Київ, 2021. – 84 с.
4. Звіт за результатами біоповедінкового дослідження серед чоловіків, що практикують секс із чоловіками, в Україні / Я. Сазонова, Ю. Дукач. – Київ: МБФ «Альянс громадського здоров'я». 2019. – 120 с.

5. Моніторинг поведінки та поширення ВІЛ-інфекції серед чоловіків, які практикують секс з чоловіками (національна частина) / М. Касянчук, О. Трофименко, Є. Білоус, Я. Сазонова. – Київ: МБФ «Альянс громадського здоров'я», 2017. – 80 с.

References

1. Epidemiya VIL sered urazlyvykh hrup v Ukraini: ohlyad vtorynnykh danykh / A. Boyko, M. DiKarlo, O. Doroshenko, O. Morozova, L. Sherburn. – Kyiv, 2013. – 96 s. – http://respond.org.ua/files/attachments/Secondary%20data%20review_Ukr_21-06-13.pdf.
2. Zvit pro rezul'taty monitorynu ta otsinky efektyvnosti zakhodiv, spryamovanykh na zapobihannya poshyrennyu epidemiyi VIL-infektsiyi za 2011-2012 roky / N.M. Nizova, I.V. Kuzin, I.V. Pyholenko, V.A. Martsynovs'ka, Y.A. Sobolyeva, L.V. Bochkova, O. Zhyhinas. – Kyiv, 2013. – 128 s.
3. Choloviky, yaki mayut' seks z cholovikamy: Portret zriloyi ta starshoyi hrupy (35+) / M. Kasyanchuk, M. Kornilova, O. Trofymenko, M. Varban. – Al'yans hromads'koho zdorov'ya. – Kyiv, 2021. – 84 s.
4. Zvit za rezul'tatamy biopovedinkovoho doslidzhennya sered cholovikiv, shcho praktykuyut' seks iz cholovikamy, v Ukraini / Y.A. Sazonova, Y.U. Dukach. – Kyiv: MBF «Al'yans hromads'koho zdorov'ya», 2019. – 120 s.
5. Monitorynh povedinky ta poshyrennya VIL-infektsiyi sered cholovikiv, yaki praktykuyut' seks z cholovikamy (natsional'na chastyna) / M. Kasyanchuk, O. Trofymenko, Y.E. Bilous, Y.A. Sazonova. – Kyiv: MBF «Al'yans hromads'koho zdorov'ya», 2017. – 80 s.

Дата надходження рукопису до редакції: 29.09.2022 р.

Мета: дослідження та оцінка соціально-психологічного портрету чоловіків, які мають секс з чоловіками.

Матеріали дослідження. Матеріали: результати соціологічного дослідження серед 200 чоловіків, що мають секс з чоловіками. Методи дослідження: соціологічний, медико-статистичний, структурно-логічного аналізу, бібліосемантичний.

Результати. Отримана при проведенні дослідження інформація вказує на те, що чоловіки, що мають секс з чоловіками є закритою групою для спілкування. Вони мають низький рівень інформованості із проблем ВІЛ/СНІДу і являються цільовою групою-містком поширення ВІЛ-інфекції.

Висновки. Необхідним є посилення профілактичної роботи та забезпечення їх мотивованого консультування з питань профілактики ВІЛ-інфікування.

Ключові слова: чоловіки, що мають секс з чоловіками, соціально-психологічна характеристика, соціологічне дослідження, результати.

Aim: study and evaluation of the socio-psychological portrait of men who have sex with male persons.

Materials and methods. Materials: results of a sociological survey among 200 men who have sex with male persons. Research methods: sociological, medico-statistical, of structural-and-logical analysis, bibliosemantic.

Results. The information obtained during the study indicates that men who have sex with male persons are a closed group for communication. They have a low level of awareness of HIV/AIDS issues and are a target group for the spread of HIV infection.

Conclusions. It is necessary to intensify preventive work and ensure their motivated counseling on HIV prevention.

Key words: men who have sex with male persons, socio-psychological characteristics, sociological research, results.

Конфлікт інтересів: відсутній.

Conflicts of interest: absent.

Відомості про авторів

Служинська Мар'яна Богданівна – директор КНП ЛОР «Львівський обласний інформаційно-аналітичний центр медичної статистики»; 79010 м. Львів, вул. Ю. Руфа, 4.
msluzhynska@gmail.com.

Остап'юк Леся Романівна – кандидат медичних наук, КНП ЛОР «Центр Легеневого здоров'я», лікар акушер-гінеколог; 79008 м. Львів, вул. Лисенка, 45.
lesya_ost@ukr.net.